

Studenten ontwerpen aan: Zuiderwaterlinie Noord-Brabant

Landschapstriënnale 2021

transformatie • ontwerpen • verbinden • landschap • erfgoed

Presentatie Linie bijeenkomst 10 December 2020

Presentatie: Marlies Brinkhuijsen (WUR), Gerdy
Verschuure (TUD)

Studenten: Daphne Martens, Tim den Duijf, Ruben
van Dijk, Willemijn Schreurs, Floris Beijer, Farnoosh
Basrafkan.

Opleidingen en onderwijsprogramma's

In Nederland bieden vijf onderwijsinstellingen opleidingen aan op het gebied van (tuin- en) landschapsarchitectuur.

[Lees verder >](#)

Academie van Bouwkunst Amsterdam / Master

De Academie van Bouwkunst onderwijst vanuit de visie dat het ruimtelijk ontwerp een praktische en kritische discipline is op het snijvlak van kunst, wetenschap en techniek.

[Lees verder >](#)

Wageningen Universiteit / Bachelor & Master

Kenmerkend voor de opleiding landschapsarchitectuur van Wageningen Universiteit is de verbinding van onderzoek en ontwerp. Onderzoek draagt bij aan een onderbouwde ontwerp.

[Lees verder >](#)

Technische Universiteit Delft / Master

De opleiding landschapsarchitectuur aan de TU Delft is een masteropleiding van de faculteit Bouwkunde. Deze studie kan gevolgd worden na afronding van de bacheloropleiding Bouwkunde of een vergelijkbare bachelor.

[Lees verder >](#)

Van Hall Larenstein / Bachelor

De opleiding Tuin- en landschapsinrichting aan de Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp kent vijf afstudeerrichtingen: Strategisch Ontwerp, Ruimtelijk Ontwerp, Technisch Ontwerp, Werkvoorbereiding en Management Buitenruimte.

HAS Hogeschool Den Bosch / Bachelor

De studie Landscape Design is onderdeel van de opleiding Management van de Leefomgeving. De nadruk ligt naast ruimtelijk ontwerpen o.a. op omgevingsgerichtheid, samenwerking met andere disciplines, ondernemen en internationalisering.

Afstudeerprojecten

Recent afstudeerwerk op het gebied van landschapsarchitectuur is te bekijken op de verschillende websites van de onderwijsinstellingen.

[Lees verder >](#)

Beroepservaringsperiode (BEP)

De verplichte beroepservaringsperiode is per 1 januari 2015 ingegaan. Iedere afgestudeerde die zich in Nederland wil laten inschrijven als tuin- en landschapsarchitect krijgt ermee te maken.

[Lees verder >](#)

Dutch Schools of Landscape architecture

Collaboration:

Academie van Bouwkunst- Amsterdam

Universiteit van Wageningen

TU Delft

Van Hall Larenstein

HAS Hogeschool Den Bosch

<https://www.dutchschooloflandscapearchitecture.nl/> (visited: 04-12-2020)

Elke drie jaar wordt de Landschapstriennale ergens in Nederland georganiseerd. Voor iedereen die zich met het landschap bezighoudt, zich ermee verbonden voelt en er graag is. De vijfde editie van de Triennale vindt plaats in april 2021 in Van Gogh Nationaal Park, Noord-Brabant

[L] 2021: High Green - Innovating the Landscape →
Bekijk het thema, programma en meer...

De Landschapslaboratoria:

High Tech - High Green

Brabantse Beken

Vitale Bodem

Economische Dragers

Productieve Natuur

Onze Energie, Ons Landschap

Zuiderwaterlinie

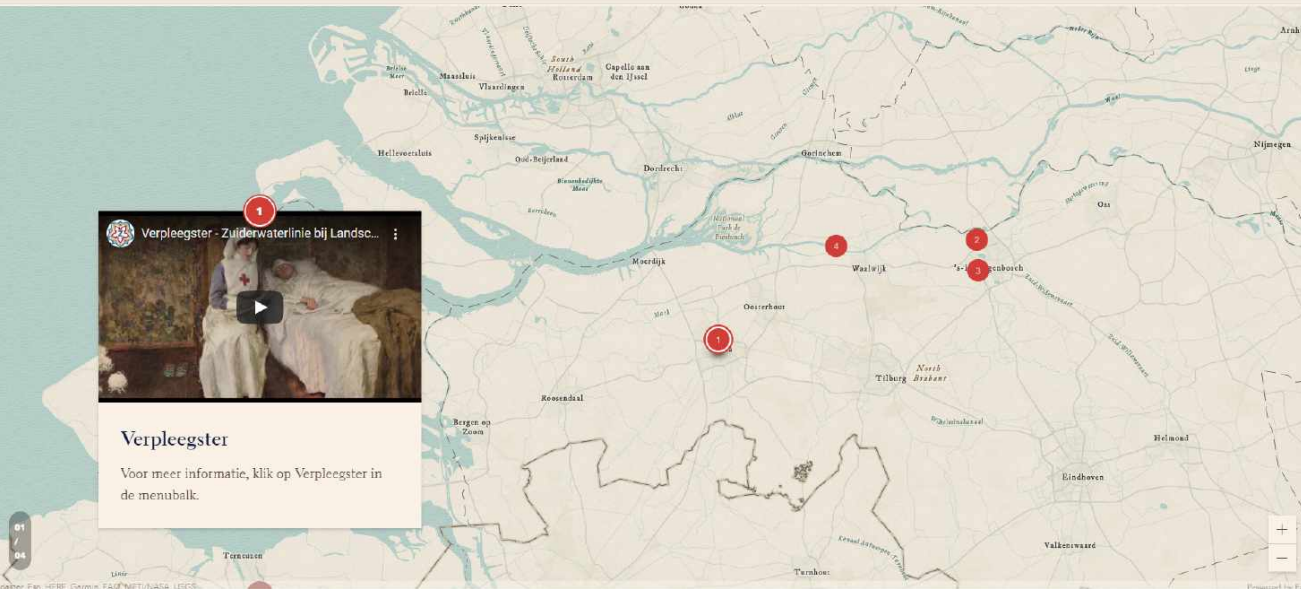
Groenstad

Datascapes

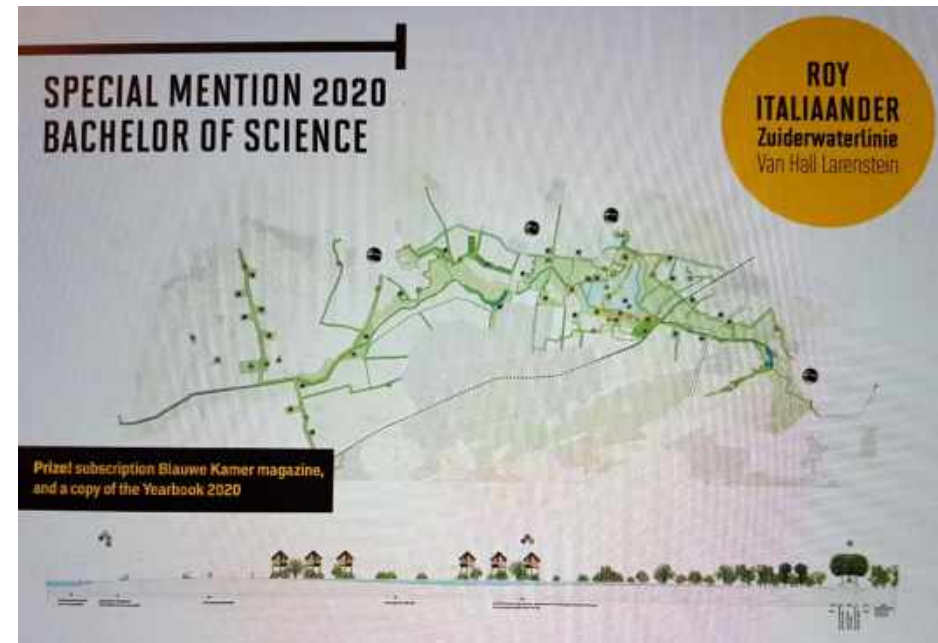

Helend Landschap

HAS Geovisualisatie

<https://storymaps.arcgis.com/stories/1d78548d7a6540f8956b06e082deb163>

Van Hall Larenstein- afstudeerprojecten Eervolle vermelding Roy Italiaander

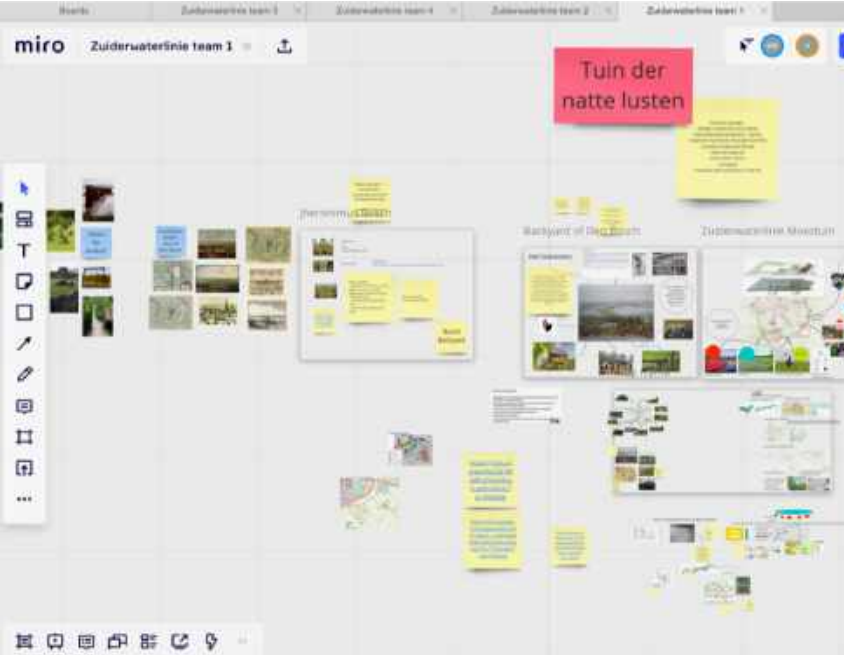
Ontwerpproducten, afstudeerders

Afstuderen Simon van Soolingen-
Willem de Koning kunstacademie

<https://fortprinsfrederik.hotglue.me/?Uitkijktoren>

Afb. 19. Eerste schets idee van de uitkijktoren op een foto - foto van RCE/eigen schets

Jan Janse drijvende kracht achter het bijeen brengen stellingen en opleidingen

WUR/ VU

TUD/LEI (LDE Center for Global Heritage & Development (Leiden, Delft, Rotterdam))

Workshops

(Wageningen doorwerking)

Deelnemers

Van Hall Larenstein – Tuin- en Landschaps- inrichting

Art Bor
Koen van den End
Roy Italiaander
Tijn Koppens

Wageningen University – Landscape Architecture & Planning

Marieke van den Broeck
Tom den Duijf
Henk-Jan Lekkerkerk
Esther van der Meer
Josselin Snoek
Rianne Wassink

Willem de Kooning Academie - Spatial Design

Simon van Soolingen

HAS Den Bosch - Geo Media & Design

Marthe Dey
Romy van Esseveld
Remo van den Hoogenhof
Aron Muijen
Lars Nederhof
Rowan Post

VU Amsterdam - Heritage studies

Unige Bagdi	Nita Lloncari
Karsten Brunt	Daphne Martens
Rachel Daelmans	Mark Rlepema
Cyr Everaerts	Tosca Sombroek
Tin van Heusden	Mrudula Tatavarthi
Bo Jonk	Menora Tse

University Leiden - Applied Archaeology

Ruben van Dijk
Maaike ten Hagen
Stella Ruigrok

TU Delft - Landscape Architecture

Emmanouela Armoutaki	Ioanna Kokkona
Farnoosh Bazrafkan	Suixin Liaw
Floris Beijer	Yu Liu
Ivo Brands	Francesca Mazza
Kue-itso Chen	Lotte Oppenhuis
Esmee van Eeden	Kailun Qi
Xinyu He	Willemijn Schreur
Yayun Gao	Yun Sun
Gary Gilson	Dorien Tulp
Jan Houweling	Ran Yan
Pu Jiang	Yu Zheng

Toerisme/ Recreatie

Wat is er al:

- wandel en fietsroutes langs de hele linie
- informatieborden, vlaggen,
- Website en nu wordt er gewerkt aan arrangementen
- beleving

Overdenkingen

Zuiderwaterlinie erfgoed is een serie van losse elementen in gebied-verspreid, hoe creer je samenhang.

Geen eenduidig verhaal, beleving

Verbindingen in wandelroutes, fietsroutes, maar hoe met het landschap en de landschappelijke opgaven (water, veranderingen landbouw, recreatie etc)?

Meer verbinden, meer open voor jongeren

create a more coherent landscape

using the existing spatial qualities

create a more accesible landscape

to experience the existing historical, ecological & recreational qualities

create a more inviting location

by adding facilities & information about the site

attract younger people to the area

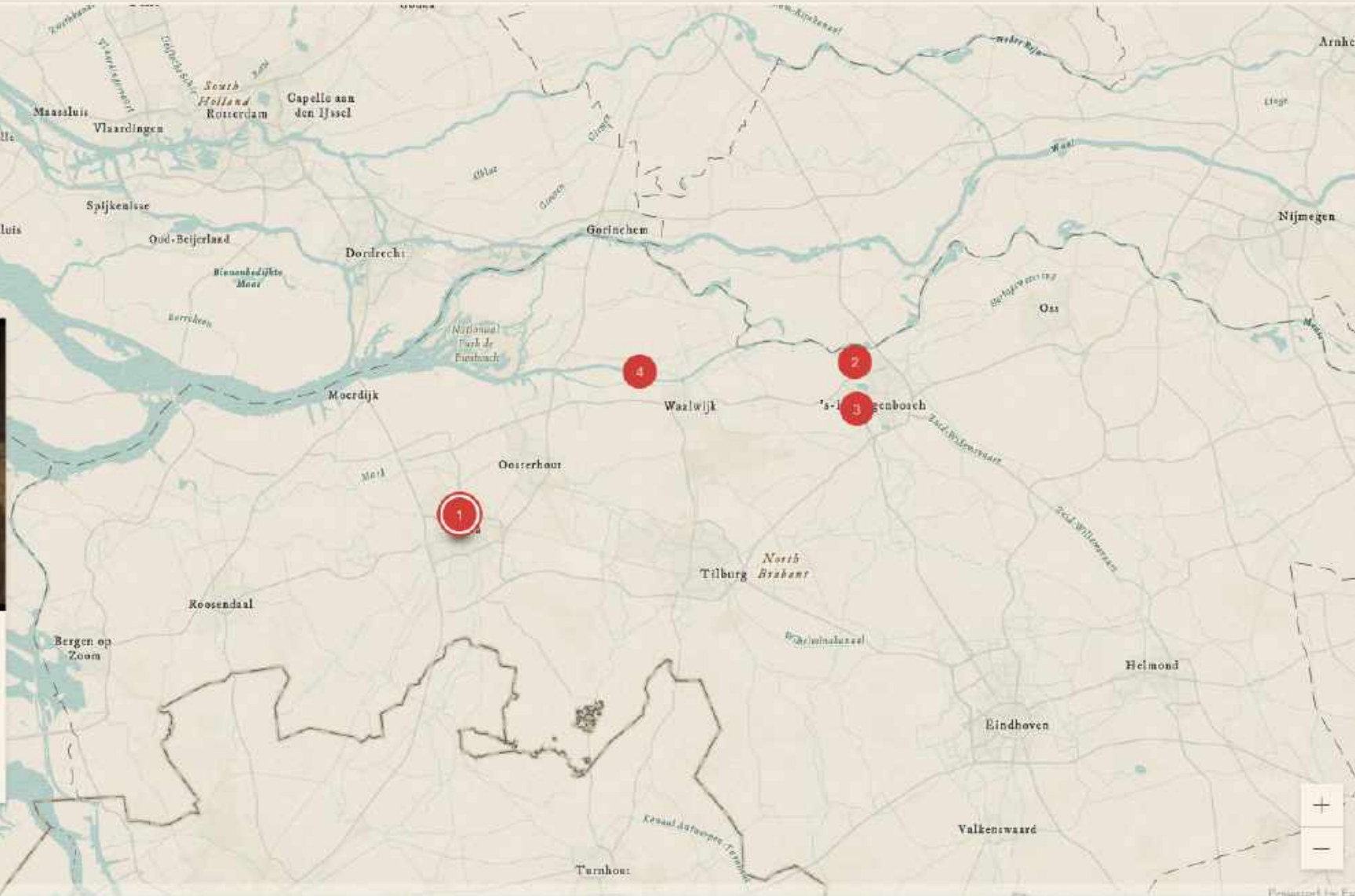
by adding new activites

Verpleegster - Zuiderwaterlinie bij Landsc...

Verpleegster

Voor meer informatie, klik op Verpleegster in de menubalk.

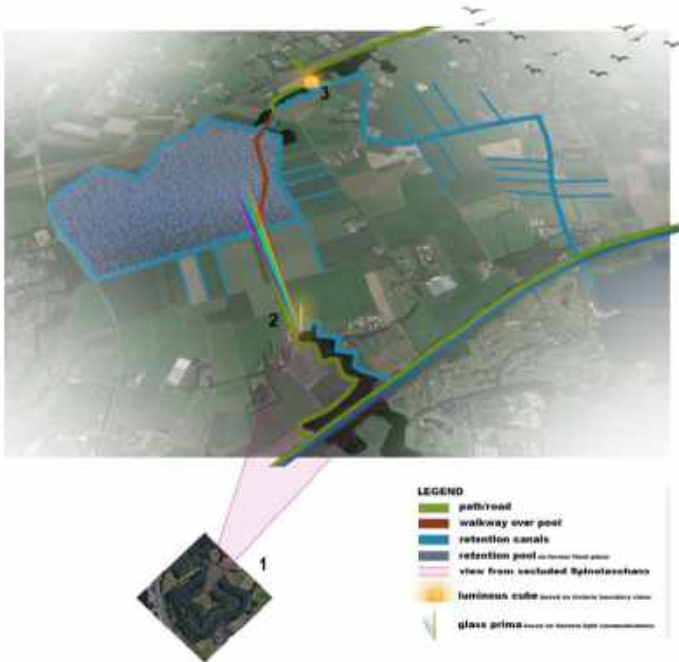

<https://storymaps.arcgis.com/stories/1d78548d7a6540f8956b06e082deb163>

Storymap samengang lines omdat er geen gemeenschappelijk verhaal is. Vier verhalen:
Verpleegster; Frederik Hendrik; Boze boeren; Menno van Coehoorn

Manifestatie

Concept: Verbeelden van het militaire landschap via lichtseinen; permanent of voor evenement

During World War II, soldiers have used candlelight, mirrors or other light sources to communicate.

Previously, a form of light communications are believed to have taken place as well.

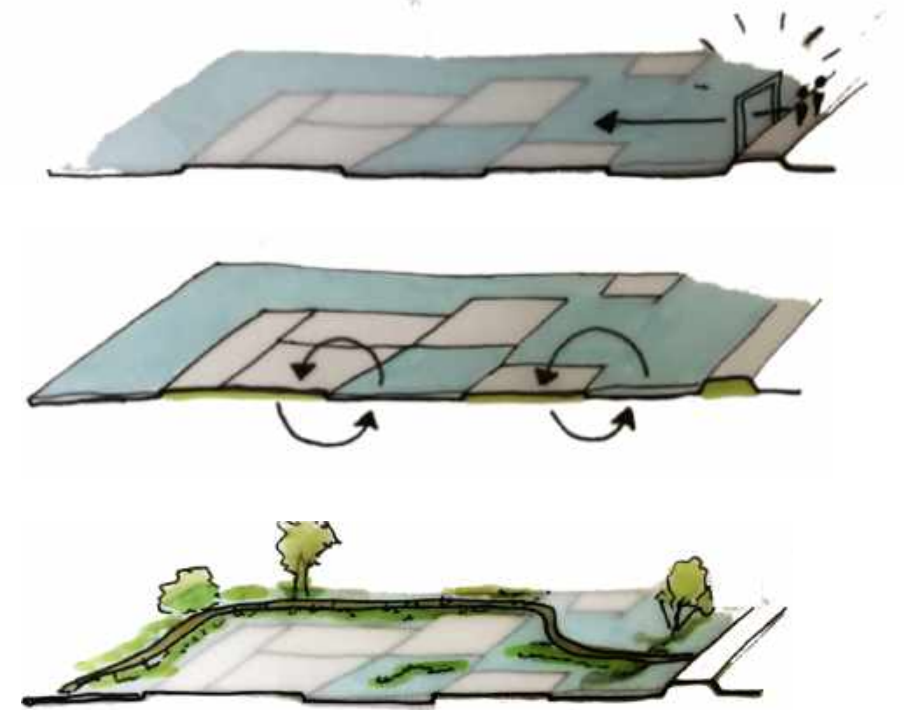
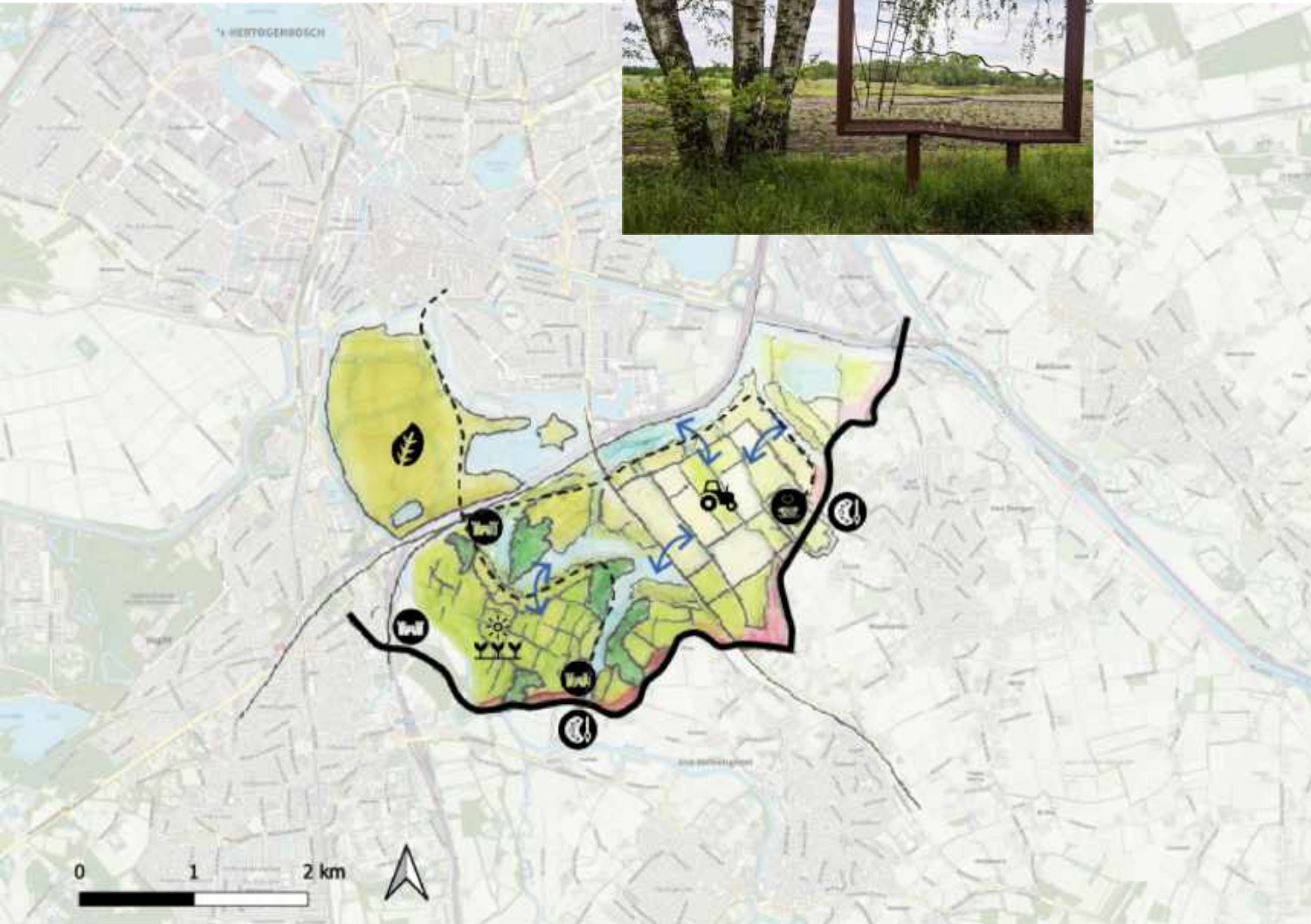
Connecting people with the inundation history

The viewpoint on the Spinolascans (1), the prisma on the Linie van de Munnikenhof (2), and the cube on the Linie van den Hout (3)...

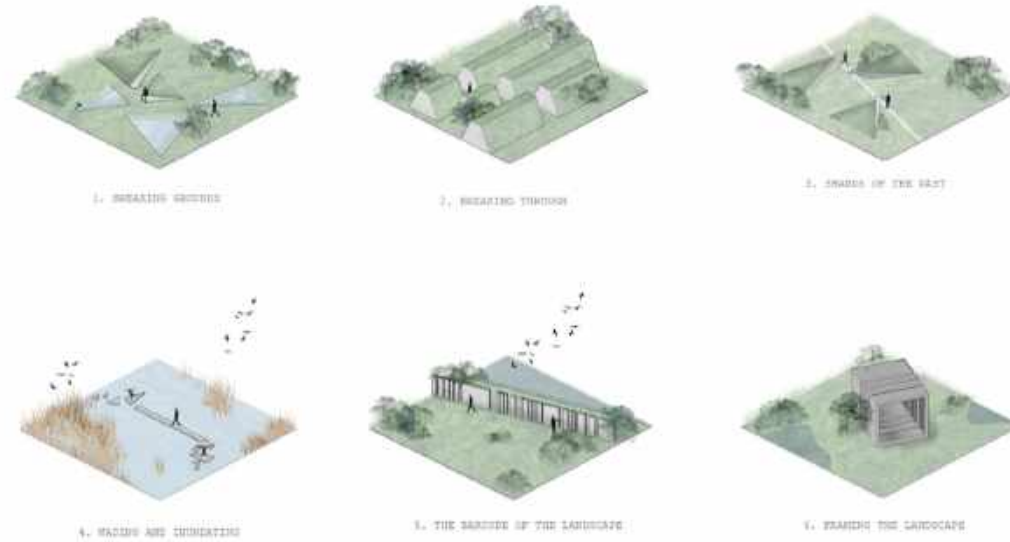
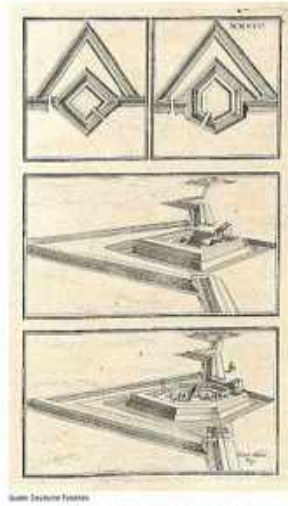
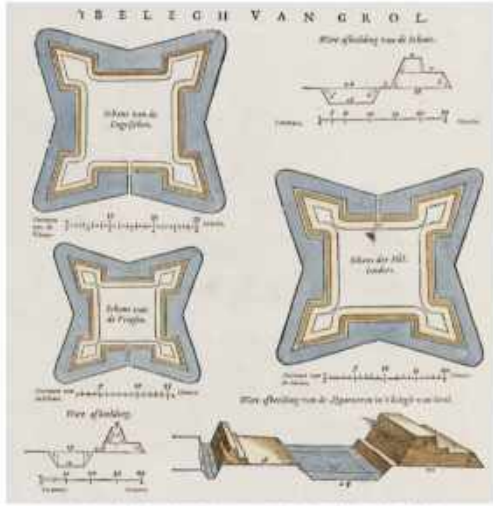
...visually connect the now-hidden historic structures with the landscape along an added water retention layout

Tuin der Natte Lusten

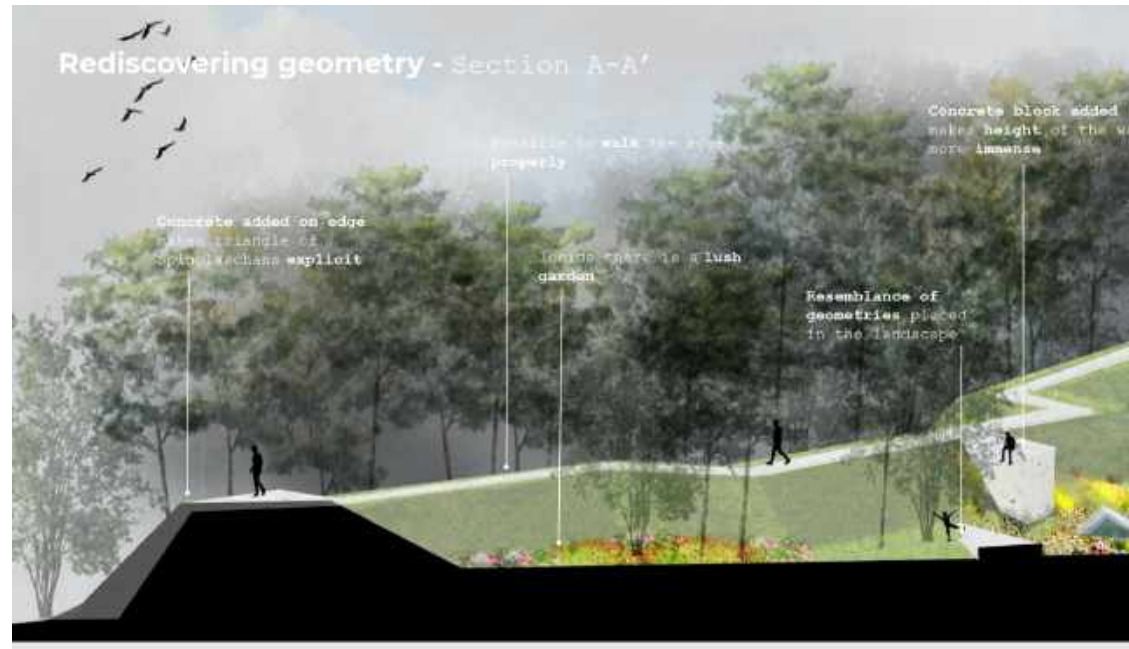
Een landschap waarin landart en waterberging en natte landbouw (cranberries) samengaan

Starting point - Geometry

Concept: het verbinden van het erfgoed via een netwerk van kunstwerken.

Hidden Geometry
Een lijn met eenduidige elementen

Concept: Wat kan je doen een weekendje weg?

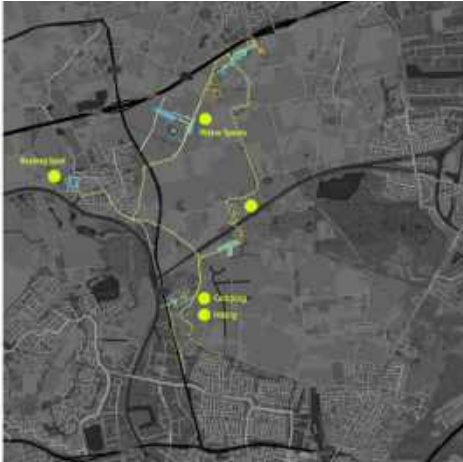
- **water taxi from / to Breda**
accessibility over the water
- **central node**
facilities: restaurant / bike rental & observatory
- **camp site**
secluded overnight stay
- **organic farming**
collecting your lunch
- **recreational area**
tree climbing / mountain biking
- **inundation area**
water storage / wet farming
- **recreation on the water**
swimming / diving

Route & Activities

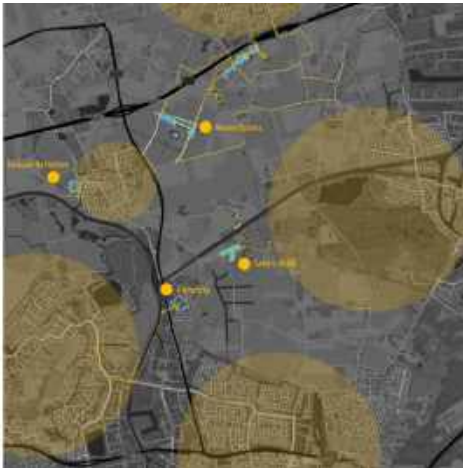
Nature Explorer

Route & Activities

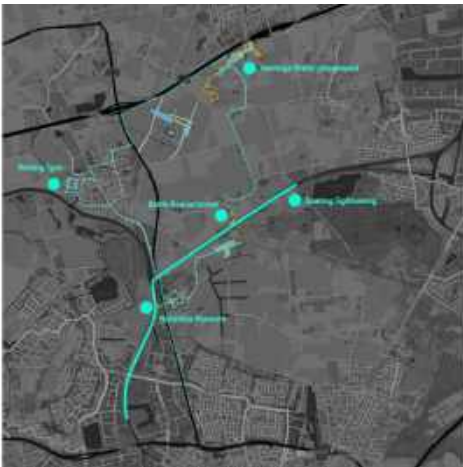
Regular User

Route & Activities

History Lover

Tourist Analysis

Nature Explorer

- Camping
- Hiking
- Cycling

Regular User

- Leisure Activity
- Child-play
- Exercise

History Lover

- Shooting Game
- Historical Sightseeing
- Heritage Exploring

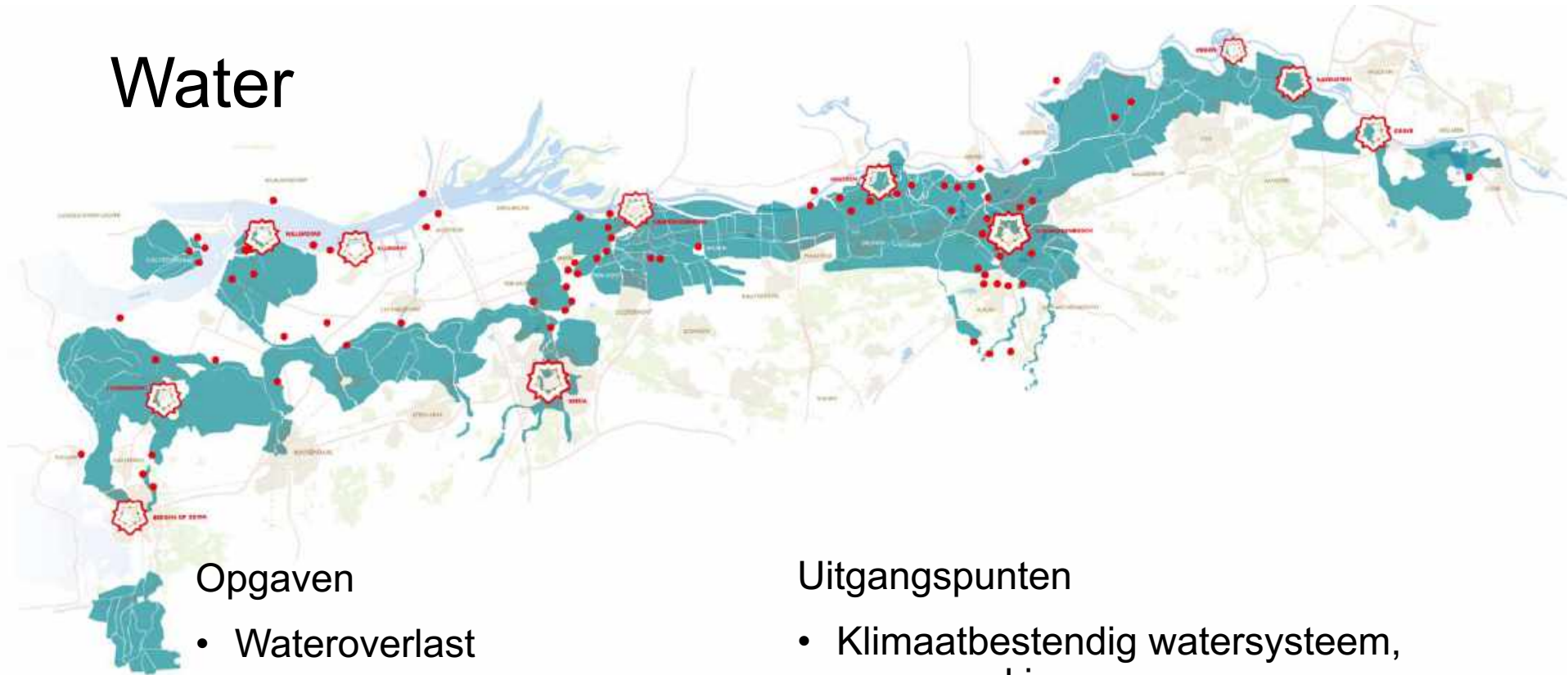
Concept: ontwikkeling van divers gebruik van het gebied voor doelgroepen

Vision- Let's know the heritage by playing

Fortress/inundation zone/people playing/
multiple activities and groups/viewpoints
/height difference/ meaningful stone

Water

Opgaven

- Wateroverlast
- Watertekort

Oplossingsrichtingen

- Stad-land relaties
- Landbouw

Uitgangspunten

- Klimaatbestendig watersysteem, sponswerking
- Geënt op historische waterbeheersystemen
- Verbinden met andere opgaven
- Kwaliteit landschap en leefomgeving

Erfgoed en landschapstransformatie

“Zie een crisis als een kans voor innovatie; combineer verschillende bronnen van kennis en ervaring voor sociaal-ecologische transitie”

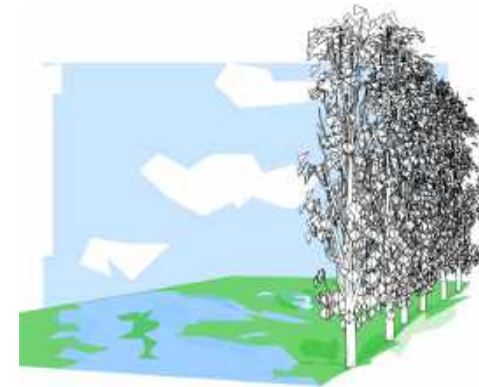
Adaptief hergebruik

Pragmatisch omgaan met erfgoed

Lokale kennis

Identiteit geworteld in grondgebruik dat is aangepast aan lokale klimatologische omstandigheden en bodem

Erfgoed creëren

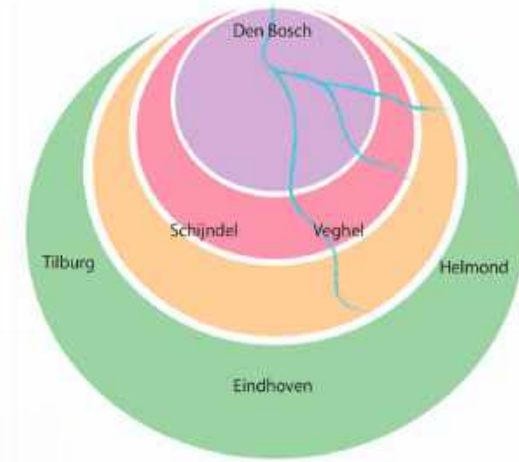
Erfgoed-gerelateerde oplossingen voor klimaatadaptatie verbinden verleden, heden en toekomst

Water en stad-land relaties

Principe

- van boven- tot benedenstrooms
- ook de stad heeft haar verantwoordelijkheid

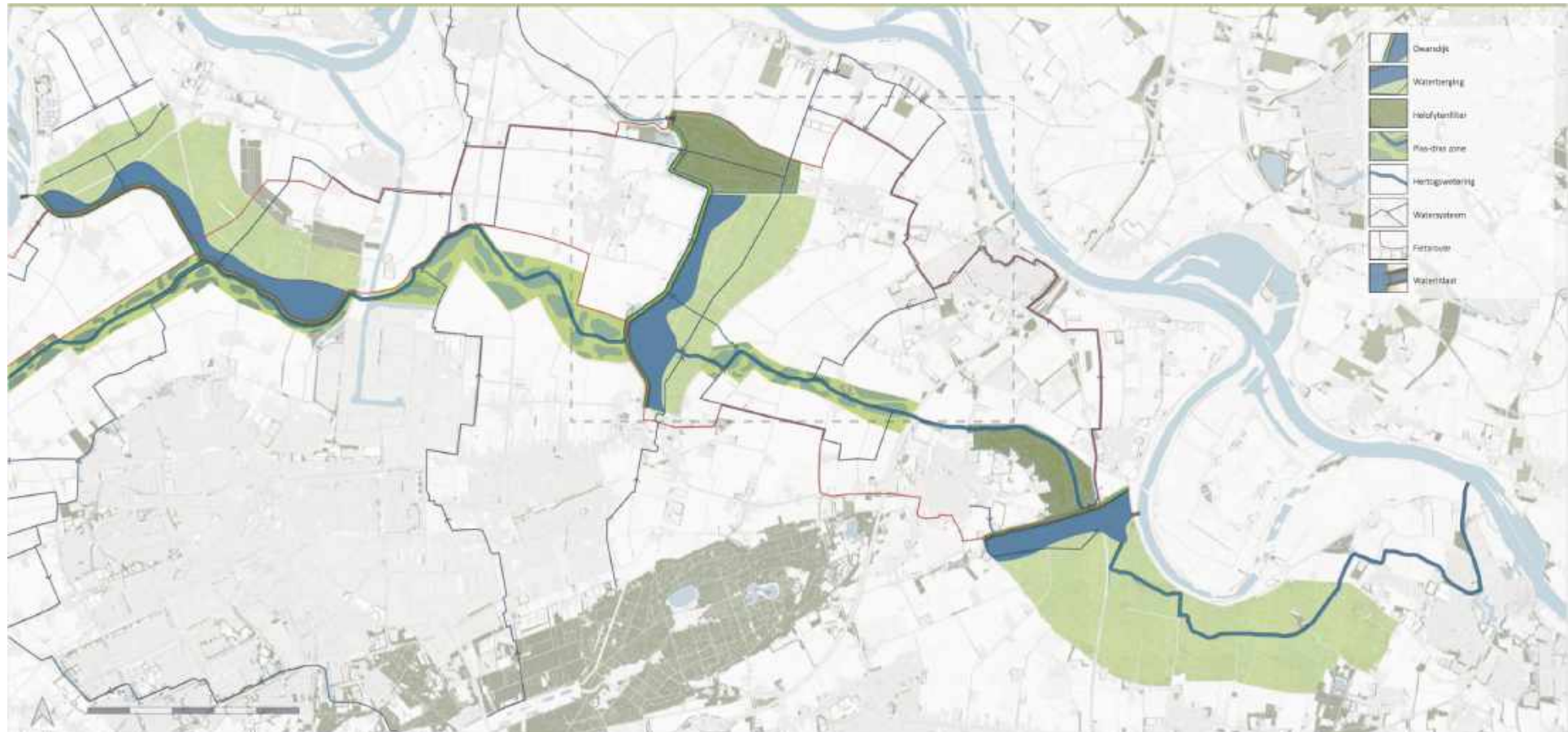
Den Bosch sponsstad

Beerse Maas als ruggengraat

Principe

- Water uit stad en land opslaan, zuiveren, hergebruiken
- Verweven tot een dynamisch multifunctioneel landschap
- Zuiderwaterlinie beleefbaar in het landschap

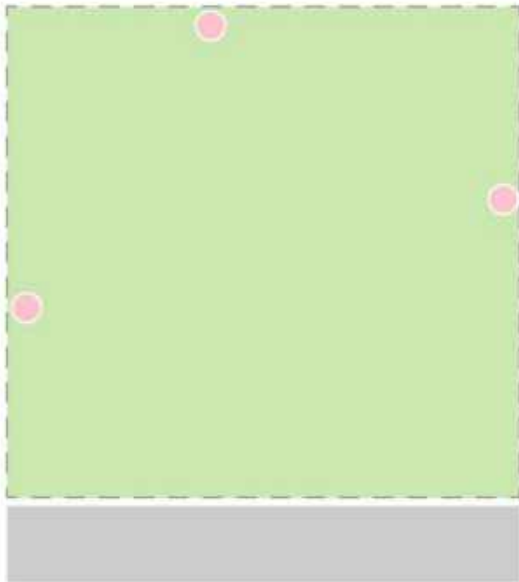

Water en landbouw

Principe

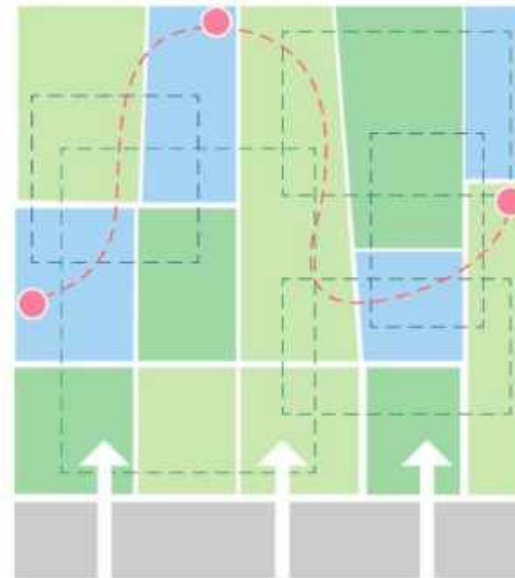
- Van monocultuur naar kleinschalig mozaïek
- Van generieke naar diverse lokale waterpeilen

Current Situation

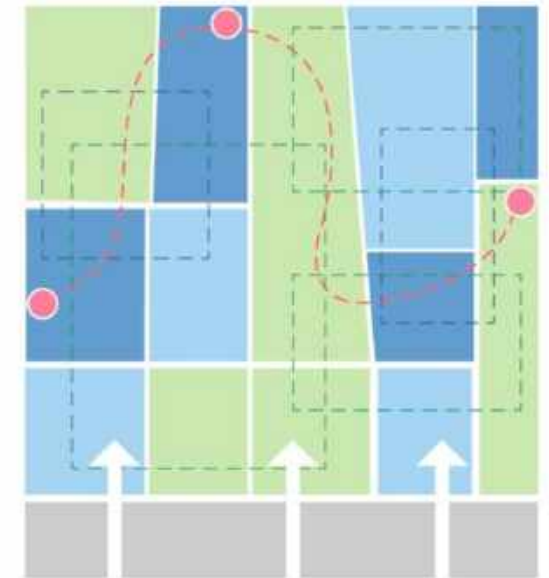

Seasonal Adapts

Dry Season

Wet Season

Breda - Sponsmozaiek

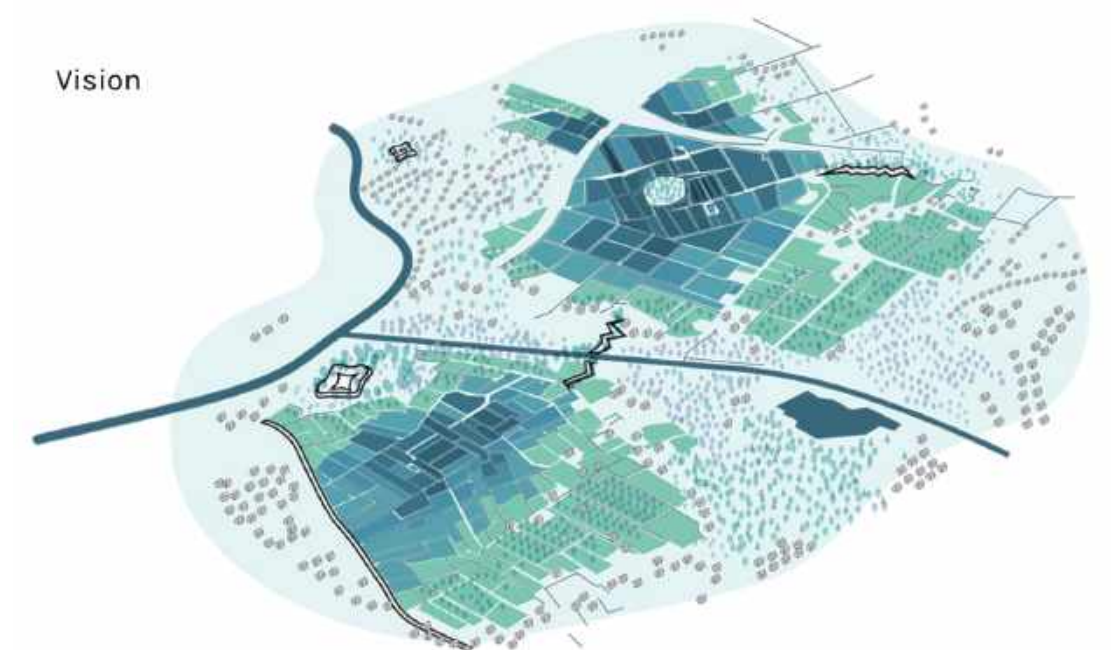
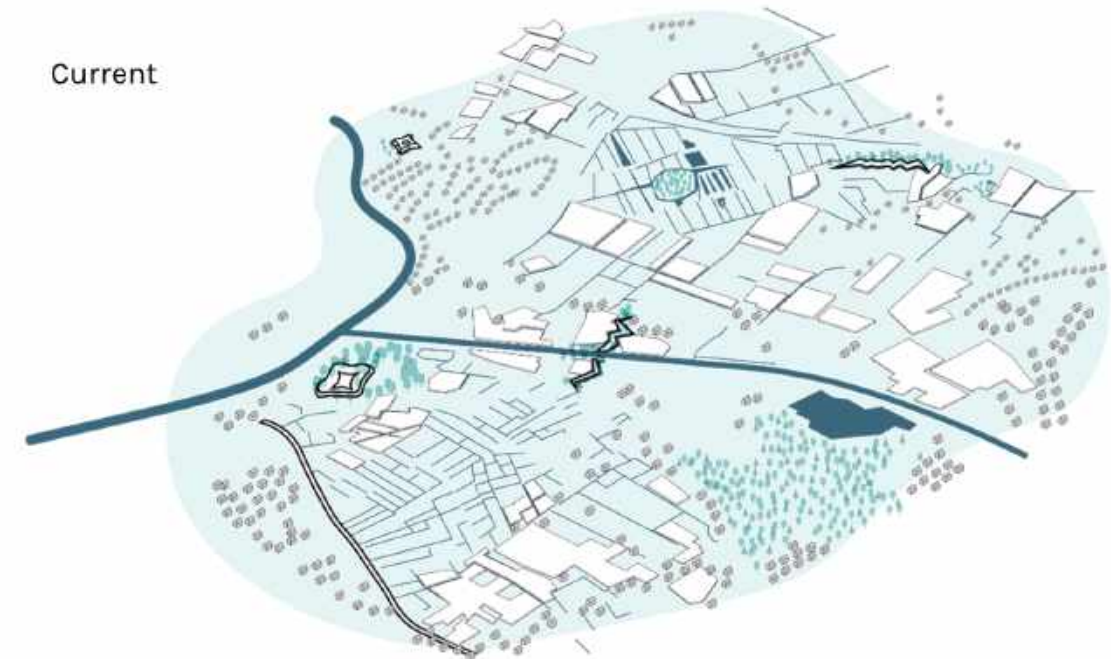

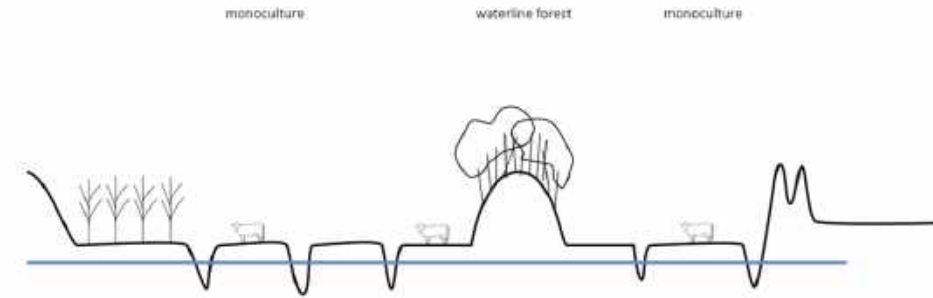
Breda – hoog en laag

Principe

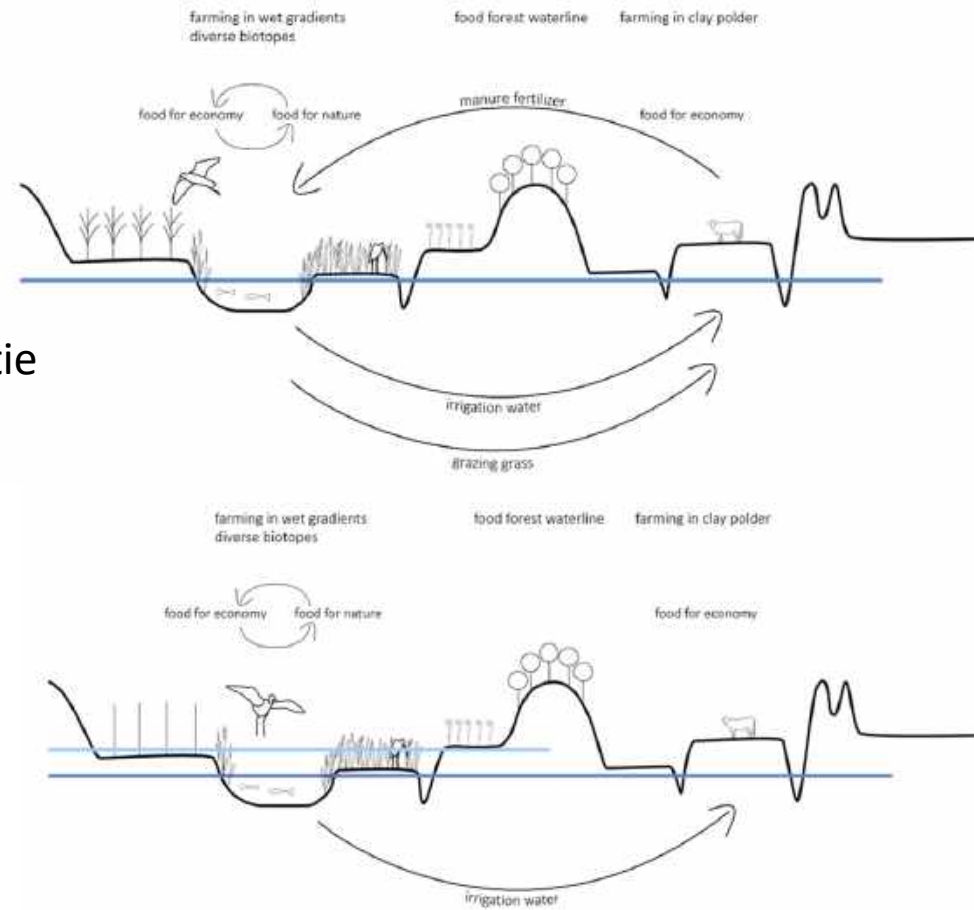
- Inspelen op diversiteit hoogteligging - inundatievelden voor waterberging
- Creëren condities voor nieuwe vormen van voedselproductie en verrijking landschap

Huidige situatie

Nieuwe situatie

Breda

Principe

- Herstellen, hergebruiken, herontwikkelen

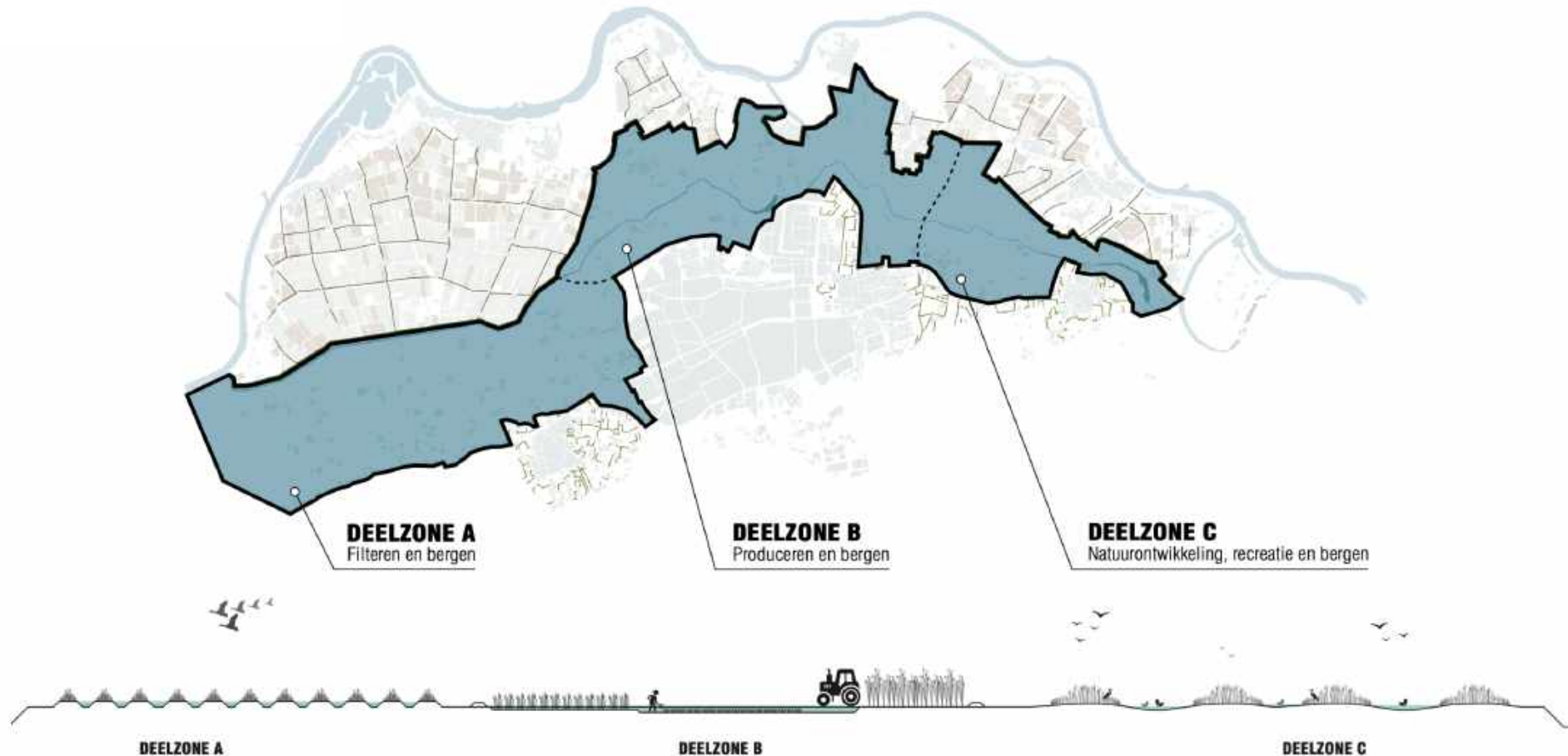
VISUAL I

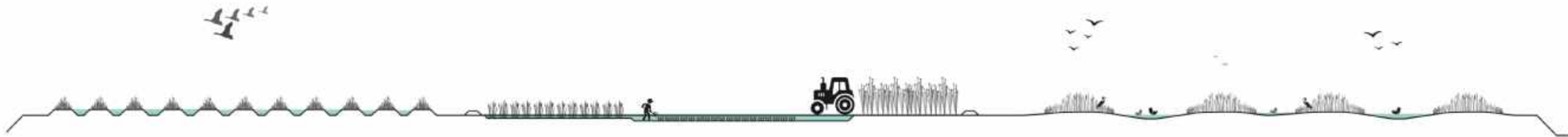

Beerse Maas

Principe

- Waterberging+ van boven- naar benedenstrooms
- Natuurherstel – paludicultuur - filteren

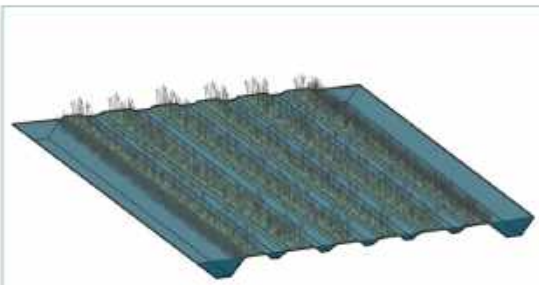

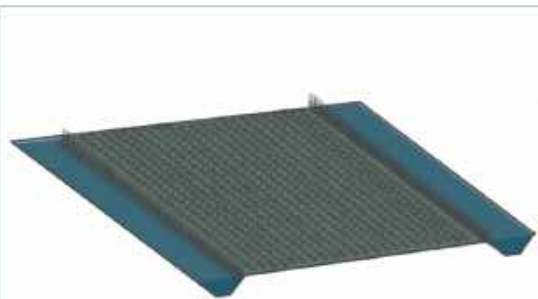
DEELZONE A

DEELZONE B

DEELZONE C

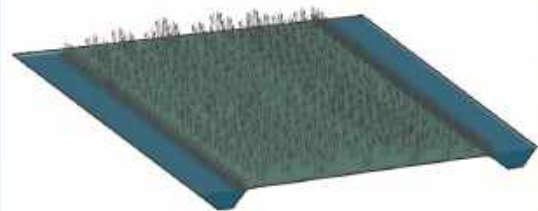

HET BERGEN EN FILTEREN VAN WATER
Mogelijkheid voor wildevoegels en natuurontwikkeling

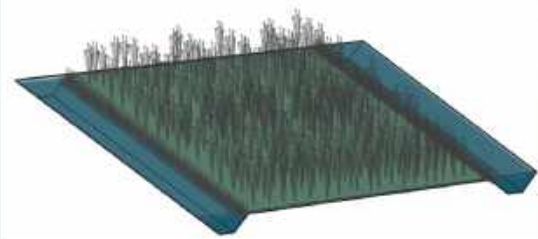
DUCK POTATO

- Afzetmogelijkheden**
- Ertelak voor kalken, coniferen, struiken maar ook riet
 - Productie van wemmer
- Toest:**
- Aangeg: open veld
 - Waterstand: -10 cm tot -10 cm
 - Droogval: rusttoestand geen problemen
 - Defensie: overvloedige oogst voor wildvogel opvang

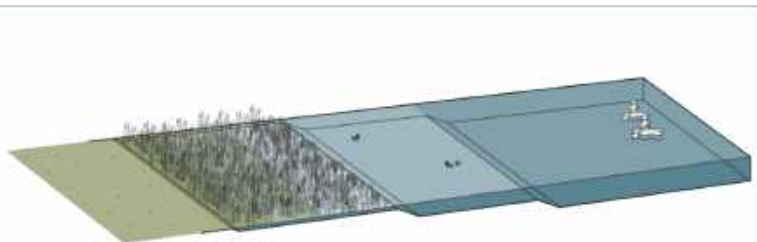
LISDODDE

- Afzetmogelijkheden**
- Ruwvoer en wintervoer
 - Ook te eten als tuinstandgraan
 - Afzetmogelijkheid: runderen
 - Ruwvoer voor stierpaard
- Toest:**
- Aangeg: open veld
 - Waterstand: -10 cm tot -10 cm
 - Droogval: rusttoestand geen problemen
 - Defensie: overvloedige oogst voor wildvogel opvang

OLIFANTSGRAS

- Afzetmogelijkheden**
- Ruwvoer
 - Compagnas
 - Ruwvoer
- Toest:**
- Aangeg: open veld
 - Waterstand: -10 cm tot -10 cm
 - Droogval: rusttoestand geen problemen, droogval in zomer nodig
 - Defensie: overvloedige oogst voor wildvogel opvang

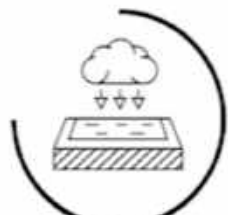
VERSCHILLENDE MANIEREN VAN RECREËREN
Hand in hand met natuur

Den Bosch - watercoöperaties

Principe

- Gebiedsspecifiek
- Flexibel en coöperatief
- Wie heeft water over, wie heeft water nodig?

Opvangen

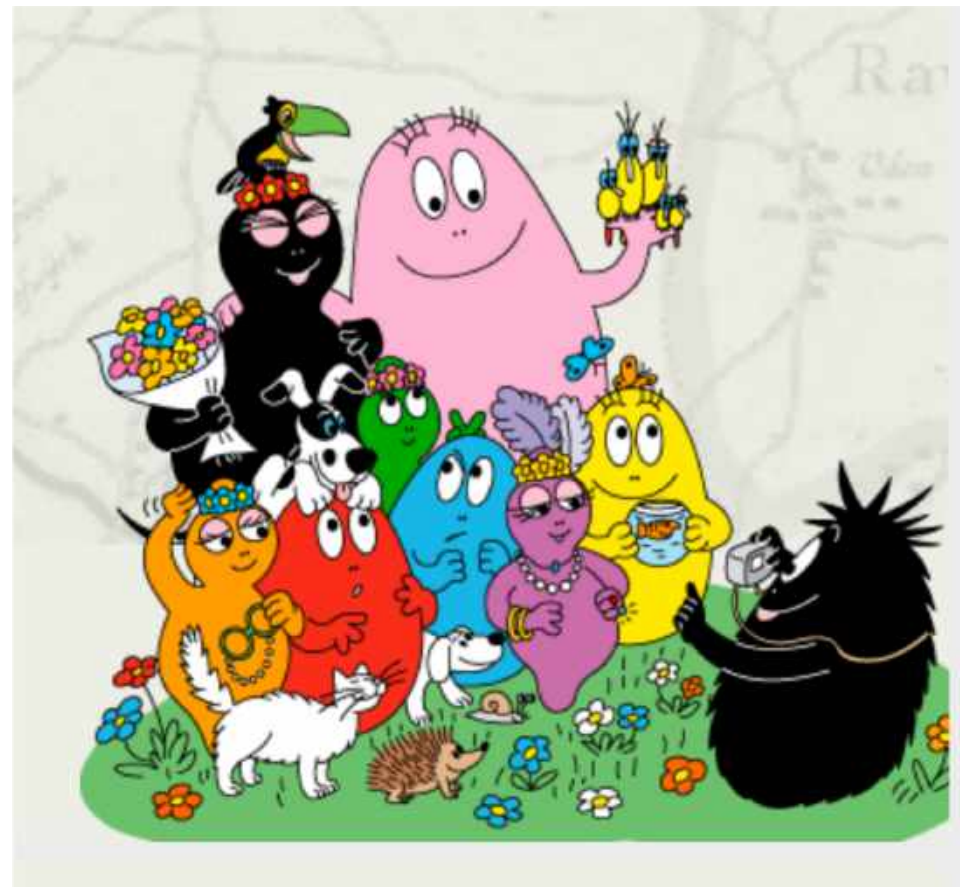
Toevoegen

Vasthouden

Verdelen

Hoofdwaterloop

Waterlinie

Tool: Creating inundation and emergency zones

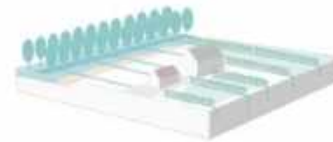
Tool: Wet agriculture

Tool: Grote Wetering as a divider

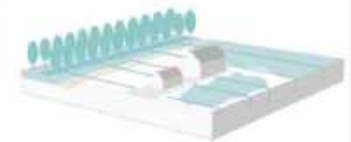
Tool: Local (parallel) hydrological systems

Tool: Wet agriculture

Tool: Local (parallel) hydrological systems

Tool: Waterfarm

Deelnemers

Van Hall Larenstein – Tuin- en Landschaps- inrichting

Art Bor
Koen van den End
Roy Italiaander
Tijn Koppens

Wageningen University – Landscape Architecture & Planning

Marieke van den Broeck
Tom den Duijf
Henk-Jan Lekkerkerk
Esther van der Meer
Josselin Snoek
Rianne Wassink

Willem de Kooning Academie - Spatial Design

Simon van Soolingen

HAS Den Bosch - Geo Media & Design

Marthe Dey
Romy van Esseveld
Remo van den Hoogenhof
Aron Muijen
Lars Nederhof
Rowan Post

VU Amsterdam - Heritage studies

Unige Bagdi	Nita Lloncari
Karsten Brunt	Daphne Martens
Rachel Daelmans	Mark Rlepema
Cyr Everaerts	Tosca Sombroek
Tin van Heusden	Mrudula Tatavarthi
Bo Jonk	Menora Tse

University Leiden - Applied Archaeology

Ruben van Dijk
Maaike ten Hagen
Stella Ruigrok

TU Delft - Landscape Architecture

Emmanouela Armoutaki	Ioanna Kokkona
Farnoosh Bazrafkan	Sixin Liaw
Floris Beijer	Yu Liu
Ivo Brands	Francesca Mazza
Kue-itso Chen	Lotte Oppenhuis
Esmee van Eeden	Kailun Qi
Xinyu He	Willemijn Schreur
Yayun Gao	Yun Sun
Gary Gilson	Dorien Tulp
Jan Houweling	Ran Yan
Pu Jiang	Yu Zheng

Begeleiding

Zuiderwaterlinie

HAS Den Bosch: Marien de Bakker

Oss

HVHL: Adrian Noortman, Cees Zoon, Rob Aben

Den Bosch

WUR: Marlies Brinkhuijsen
VU: Linde Egberts

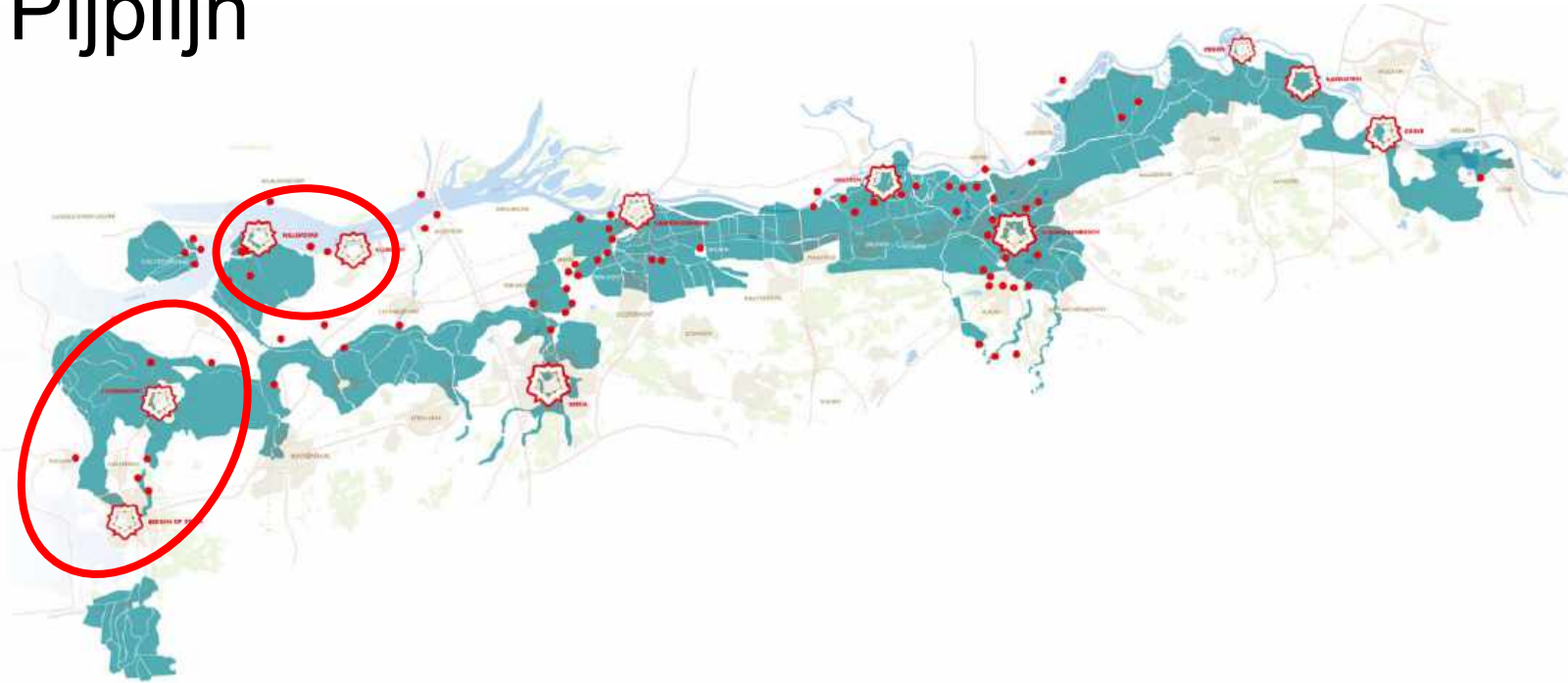
Breda-Drimmelen

TUD: Gerdy Verschuure-Stuip
LEI: Richard Jansen

Fort Prins Frederik

Willem de Kooning: Corine Keus, Arthur van Balen, Lizanne Dirkx

Pijplijn

Bergen op Zoom – Steenbergen

HAS Den Bosch: februari 2021

- Recreatieve ontwikkeling
- Cultuurhistorisch netwerk
- Vaarverbinding

Willemstad

Academie van Bouwkunst Amsterdam:
maart 2021

- Samenhang en communicatie
zichtbaar maken
- Klimaatverandering,
voedselproductie, vrijetijdseconomie